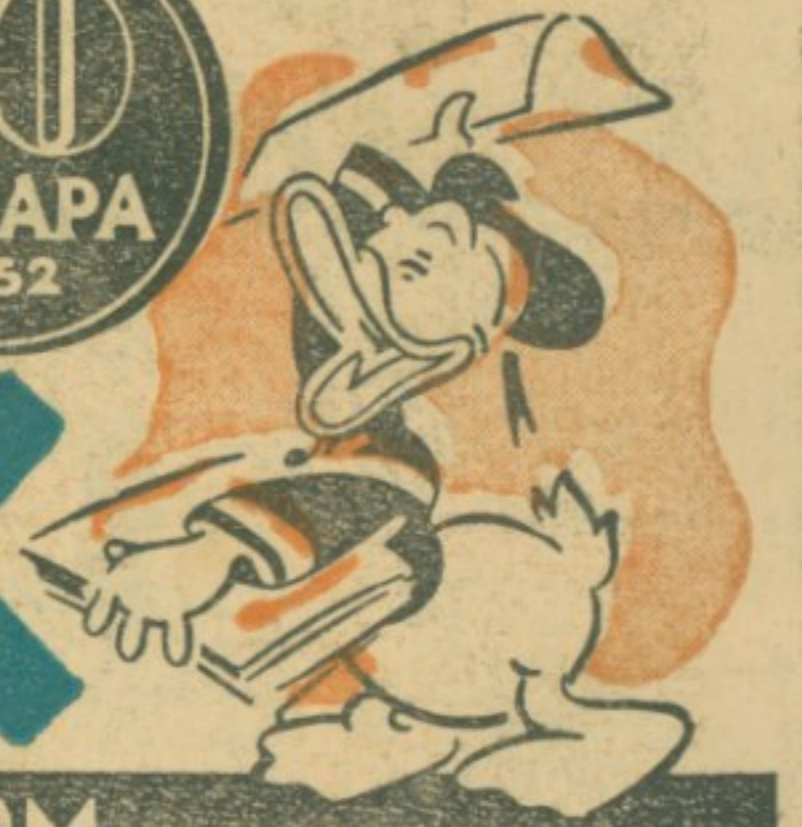

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XIV — Број 29 — Субота, 19 јул 1952

МИКИ МАУС

2
МИКИ УПОЗНАЈЕ
СТАРОСЕДЕОЦЕ

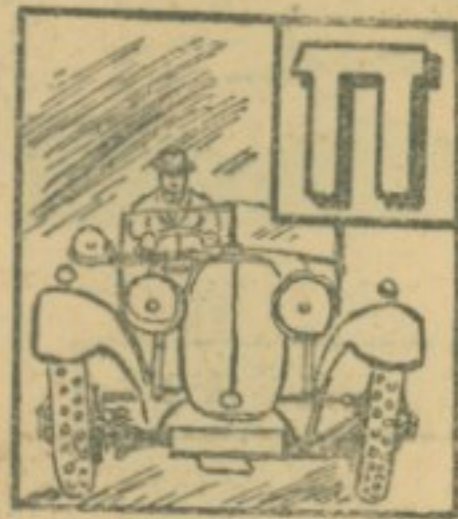
МИКИ
ЈЕ
ОДМАХ
ПОШАО
ДА
СЕ
ЈАВИ
ДИРЕК-
ТОРУ
ХОТЕЛА

У
ИДУЋЕМ
БРОЈУ:

МИКИ
УПОЗНА
ЈЕ
ГОСТЕ

ЏЕК ЛОНДОН: ЗЛАТО

о четком лега на- стаде опште побољ шање. Најзад је за Дејлајта дошао дан каквог већ давно није било. Изашао је из канцеларије читав сат раније не го обично, јер први пут откако је у фи- нансиском свету на стала паника, није било никаквог по- сла који би требало свршити.

— Хегане, извукли смо се. Најгоре је већ прошло, а свршетак је на видику. Треба чврсто држати узде само још неколико не- деља и спремно дочекати понеки слабији ударац ветра.

Те вечери је први пут изменио свој програм. Уместо да иде право у хотел, по- чео је да обилази барове и кафане, пијући један коктел овде, један онде, а по два или три тамо где би сусрео кога од познатих. Био је прошао један сат по оној кад је, већ прилично загрејан алкохолем и добро расположен, ушао у бар "Партенон" да по- пије последњи коктел пре вечере. У једном углу неколико младића се забављало старом игром обарања руке. Један млади див широких плећа држао је непрестано на тегзи свој лакат и обарао сваку руку која би се укрстила с његовом. Дејлајта је то заин- тересовало.

— То је Слосан, — рече сопственик ба- ра, одговарајући на његово питање. — Он је најбољи бацач чекића у Горњој Канади. Тукао је све рекорде ове године и најзад постао светски првак. Силян је то момак!

Дејлајт климну главом и упути се групи младића. Стављајући лакат десне руке на тегзу, он се обрати Слосану:

— Хтео бих да вам пружим још једну прилику да искушате своју снагу.

Младић се насмеја и они саставише руке. На велико Дејлајтово чудо, његова рука би приморана да се спусти.

— Чекајте мало, — промрља. — Само још једанпут. Чини ми се да овог пута ни- сам био спреман.

И опет саставише руке. Дејлајт покуша да нападне, али је убрзо морао да пређе у од- брану и, ма колико се опирао, његова рука се полако савијала, да опет падне на тегзу.

Дејлајт је био запрепаћен. Није ту била вештина у питању; ако је до тога, он је био вештији. Снага, чиста снага га је победила.

Он поручи пиће и, збуњен и замишљен, гле- дао је своју руку као да је не познаје, као да је то била нека туђа ствар. Нема сумње, то више није била она рука коју је година- ма имао. Некадашња рука? За њу би била играчка оборити руку овог младог јуначи- не. Он је и даље гледао своју руку с тако збуњеним изразом на лицу да се око њега заори громки смех.

То га оствести. Најпре се и сам придружи општем смеху, а затим се обрати бацачу че- кића.

— Сикно, — рече му, — допустите ми да вам припазим устима тајну. Идите одавде и оставите алкохол пре но што сте га и окусили.

Младић поцрвене од љутине, али Дејлајт настава озбиљним гласом.

— Послушајте човека који би вам могао бити отац и допустите му да вам још нешто каже. Пре десет година за мене би била ситница да оборим вашу руку. Ја се не ба- вим држањем проповеди и ово је први пут што заузимам покајнички став, а на то сте ме ви натерали. И ево, кажем вам, да имам сам враг зна колико милиона, све бих радо дао само кад бих могао да вас победим, кад бих опет могао да будем онамо где сам био пре него што сам дошао у овај проклетни град. Пазите на себе и размислите мало о мом савету. Лаку ноћ!

Окрену се и изађе, тетурајући се, из бара, а морални ефекат његовог савета много је покварило то што је било очигледно да га је дао у пијанству.

XXII

Сутрадан се Дејлајт пробудио, као и обич- но, с осушеним устима и грлом и, пошто је повукао неколико гутљаја воде из бокала који је стајао крај кревета, поче да разми- шља о недавним догађајима. Финансиска за- тегнутост је била попустила и ствари крену- ле на боље. Био је додуше тешко погођен, али је ипак чврсто стајао на ногама. Чак ни један од његових пословних пријатеља није био упропаћен. Да би себе спасао, он их је нагнао да у борби издрже до краја, па су на тај начин и они били спасени.

Сећање на синоћни догађај у бару „Пар- тенон“ није га више узбуђивало, али је био веома ожађошћен, као што само може би- ти снажан човек кад осети да га издаје сна- га. Он је добро знао зашто је његова рука била оборена. Старост није била томе уз- рок, јер је он баш сад у најбољим годинама. Томе је крив само његов начин живота. Пре

стао је да спава под ведрим небом и наста- нио се у градском кокошарнику. Готово је заборавио и да хода. Престао је да се слу- жи својим ногама и непрестано се возио аутомобилима и трамвајима. Није се бавио гимнастиком, а своје мишиће упропастио је алкохолем.

А да ли се то исплатило? На крају краје- ва, шта он има од толиког новца? Деде је било у праву. Новац је начинио од њега најодвратнијег роба. Он га је чврсто око- вао. И сада су му због новца везане и руке и ноге. Чак и кад би желео, он не би мо- гао да остане цео дан у кревету. Новац би га звао. Канцеларско звонце ускоро ће зазвонити и он му се мора одазвати. Зрачи јутарњег сунца пробијали су се кроз прозо- ре — диван дан, као створен за јахање по брежуљцима, он на Бобу, а крај њега Деде на својој Маб. Али, његови милиони ускра- ћују му то уживање. Лако може да наступи неки од непредвиђених поремећаја, а он мо- ра бити на своме месту да га предусретне. Тридесет милиона! А сви они заједно немо- ћни су да наговоре Деде да изјаше с њим.

Устаде из кревета и погледа се у велико огледало. Није био леп. Образи му више ни- су били мршави, већ некако тешки и опу- штени. Потражи окупне црте о којима му је Деде говорила и нађе их, а у очима, ко- је су биле мутне од синоћних и многих ра- нијих коктела, примети исти такав суров

израз. Опazi и кесице испод очију и оне га запрепастише. Заврну рукав на кошуљи до изнад лакта. Није никакво чудо што је ба- цач чекића савладао ову руку. На њој више није било мишића, јер их је прекривао де- бео слој сала. Скиде кошуљу и стајаше та- ко наг до појаса. У огледалу се видело не- агротно тело. Заста, није био леп. Мршави стомак претворило се у праву трбушину. Не- када чврсти мишићи на грудима и трбуху личили су сада на меснате јастучиће.

Седе поново на кревет и кроз главу му пролетеше слике из његове младости. Сећао се напора, које је био у стању да издржи боље од других, многих дана и ноћи провед- жених по смрзнутим путевима Аљаске и сво- јих јуначких дела. А онда му наједном и- скрсну пред очима слика старца кога је срео у Глен Елену, како се пење уз брежуљак, обасјан зрацима сунца на заласку, седе го- де и беде брале. Имао је осамдесет и четири го- дине и мишао је хитро, држећи у руци ведри- цу свежег млека које се још пунило, а на лицу му је отсијавала нека топлина и задо- вољство. — Да, господине, осамдесет и че- тири, а крепкији сам од многих младића, —

као да је и сад чуо његове речи. Сећао се затим старе жене која је произвела вино на својој шумској крчевини, па Фергусона, малог човека, који је некада био главни у- редник једног великог листа, а сада је за- довољно живео у шуми, крај горског изво- ра, садећи и негујући вошке. Слабић и ал- кохолчар, оставио је град и лекаре и жи- већи у природи упијао здравље сваком по- ром свога тела. Дакле, размишљао је Деј- лајт, кад се један болестан човек могао да преобрази у здравог пољског радника, за- што то не би могао човек који је само о- дебљао, ако буде живео на исти начин. Он је већ замишљао како му се враћа некада- шња свежина и снага и био је узбуђен ве- личном замисли која га је обузела.

Није дуго седео. Његов мозак радио је на уобичајен брз начин и већ је разрађивао за- мисао у свим појединостима. Било је то не- што велико, веће од свега што је икада до- сад предузео. А ипак, било је то тако једно- ставно. Грохотом се насмеја кад је одлука већ била донесена и поче да се облачи. А тада, као да се нечег присетио, приђе теле- фону и подиже слушалицу.

Прво је позвао Деде.

— Данас не треба да долазите у канце- ларију, — рече јој. — За који тренутак ја ћу бити код вас.

Потом је почео да позива друге. Наручио је кола. Чини се да упуство како да пошаље Боба и Волфа у Глен Елен. Хеган се изненади кад му рече да погледа пашире који се односе на Глен Елен и да фарму пренесе на име Деде Мејсон. — На чије име? — питао је Хеган. — Деде Мејсон. — понови Дејлајт. — Изгледа ми да данас нешто не чујете добро. Д-е-д-е М-е-ј-с-о-н. Јесте ли сад разумели?

Пола сата касније јурно је друмом према Берклеју и први пут се велика црвена кола зауставише пред Дејдином кућом. Она га позва да уђе у салон, али он одлучно одби и показа на њену собу.

— Тамо, — рече. — Ниједно друго место не би пристајало.

Када су се врата затворила, он је загрли, а затим јој стави руке на рамена и погледа је право у очи.

— Деде, ако вам кажем кратко и јасно да сам одлучио да одем у Глен Елен да тамо живим, да не намеравам да понесем ни цента са собом, да ћу сам да производим све оно што ми треба и да се никада више нећу бавити пословном игром — да ли би- сте онда пристали да пођете са мном?

— Ја... ја ништа не разумем, — рече она готово не дишући.

— Још нисте одговорили на мој предлог, али ја сматрам да никакав одговор није ни потребан. Смешта ћемо се венчати и одмах полазимо. Ја сам већ послао Боба и Волфа. Кад ћете бити спремни?

Деде није могла да се уздржи а да не прсне у смех.

— Баш сте ви прави оркан од човека. Сасвим сте ме збунили. А још ми нисте ни речи објаснили.

— Наставиће се —

РОБИН ХУД и његова дружина

ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА: РОБИ; ХУД И ЊЕГОВА ДРУЖИНА ЗАРОБИЛИ СУ БОГАТОГ ВЛАСТЕЛИНА СЕР ГРЕЈЕМА ОД ГАМА

3 СЕР ГРЕЈЕМ ВРАЋА ОПЉАЧКАНО ЗЛАТО

Е САДА, ПОШТО СМО ВАС ЛЕПО УГОСТИЛИ, ПРАВО ЈЕ И ДА ПЛАТИТЕ... ЗЛАТОМ!
ЗЛАТОМ? НЕМАМ ДА ЗЛАТА! ПЉАЧКАШИ!

КО ЈЕ ПЉАЧКАШ! МИ ШТО БРАЊИМО СИРОТИЊУ, ИЛИ ТИ ШТО ЈОЈ ДЕРЕШ КОЖУ?

ЛАКШЕ, МАМИ ЏОНЕ! НЕ ЗАБОРАВИ ДА НАМ ЈЕ ОН ГОСТ!
УПОМОЋ! ПРЕТРЕСИТЕ МЕ АКО НЕ ВЕРУЈЕТЕ!

ПРЕТРЕСЛИ СМО ТВОЈЕ КОЧИЈЕ И ЕВО ШТА СМО НАШЛИ!
ЗЛИКОВЦИ! ЗБОГ ОВОГА ЋЕТЕ СВИ БИТИ ОБЕШЕНИ!

ПРЕТИТЕ НАМ КАЗНОМ, СЕР ГРЕЈЕМ? САДА ЋЕТЕ ВИДЕТИ ШТА ЧЕКА ВАШЕ КРВОВИЈЕ АКО ИХ ПОНОВО ДОВЕДЕТЕ У ШЕРБУДСКУ ШУМУ!

НИЈЕДНА НАША СТРЕЛА НЕ ЋЕ ПРОМАШИТИ! ВИДИТЕ ЛИ КАКО ГАБА РОБИН ХУД!
РОБИН ЈЕ СТРЕЛОМ ПРЕЦЕПИО ПРУТ ПОБОДЕН У ЗЕМЉУ...

А САДА СЕ РАЗВЕДРИТЕ, СЕР ГРЕЈЕМЕ, ВОДИМО ВАС ВАШИМ КОЛИМА И ПУШТАМО ВАС!
А ВАШЕ ЗЛАТО РАЗДЕЛИЋЕМО ОНИМА КОЈЕ СТЕ ВИ ОПЉАЧКАЛИ!

ТЕШКО ВАМА, ЗЛИКОВЦИ, КАДА ВАМ ОПЕТ БУДЕМ ДОШАО!
ВАШ ПОВРАТАК ОЧЕКИВАЋЕМО СА НЕСТРПЉЕЊЕМ!

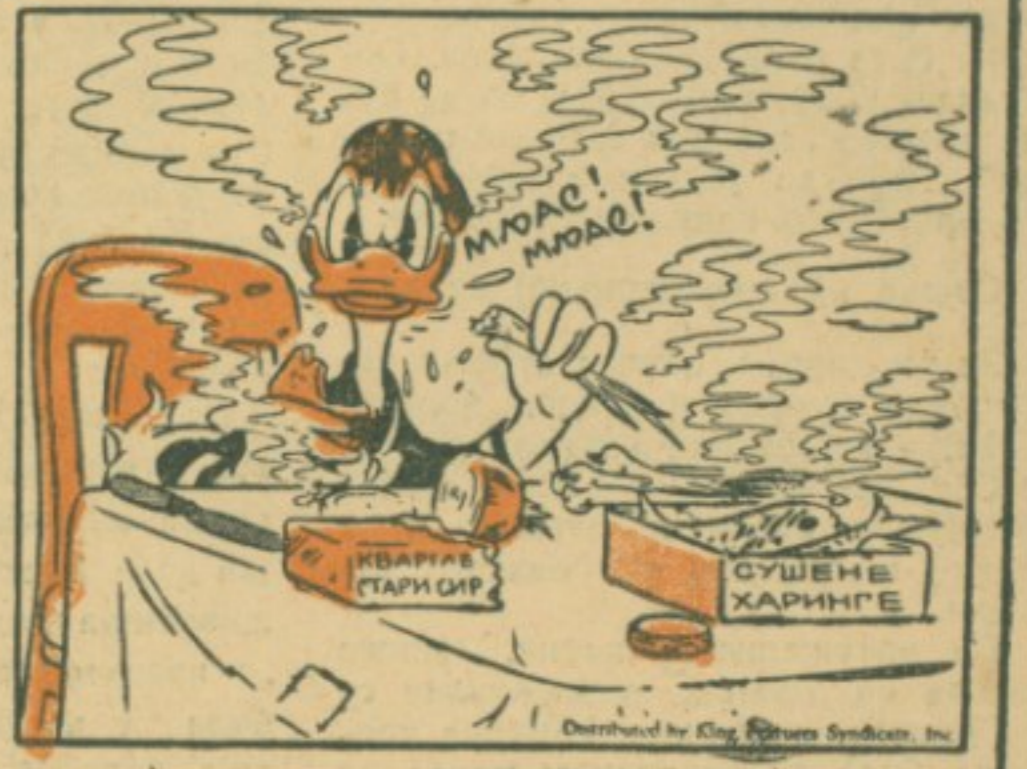
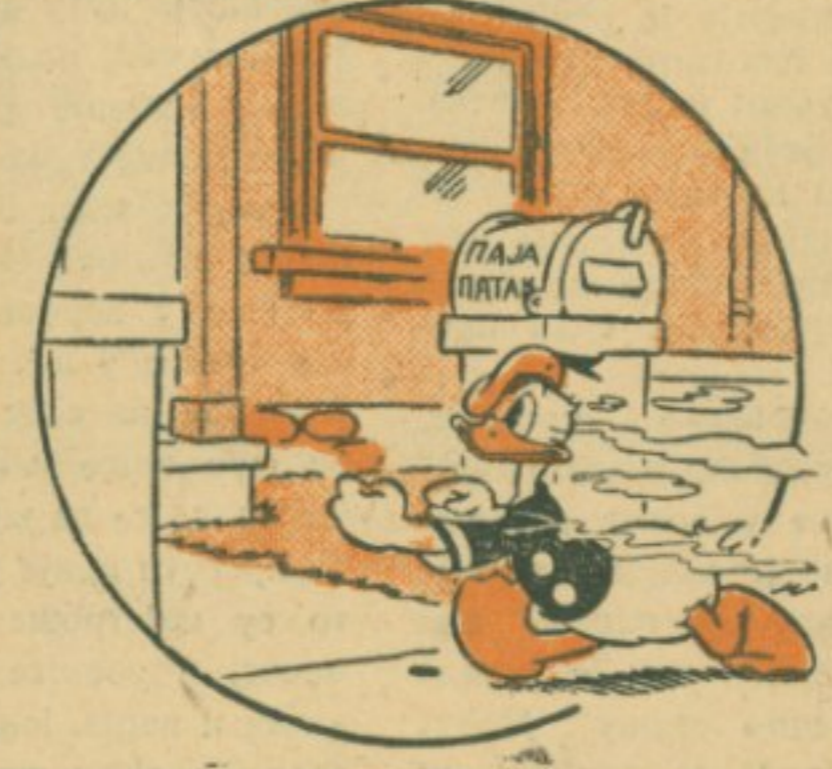
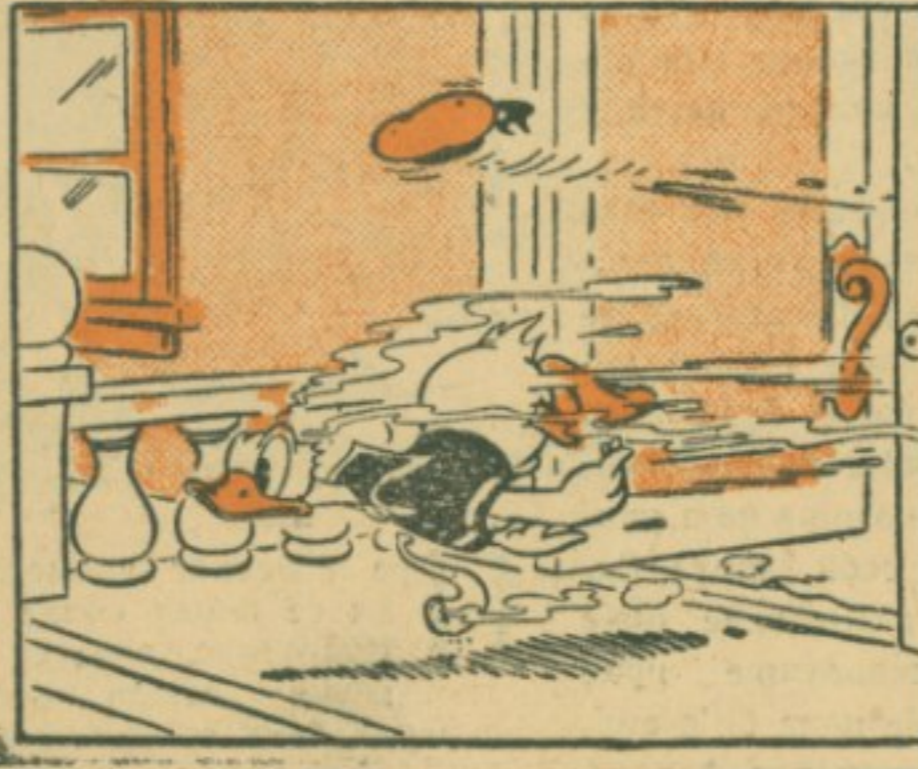
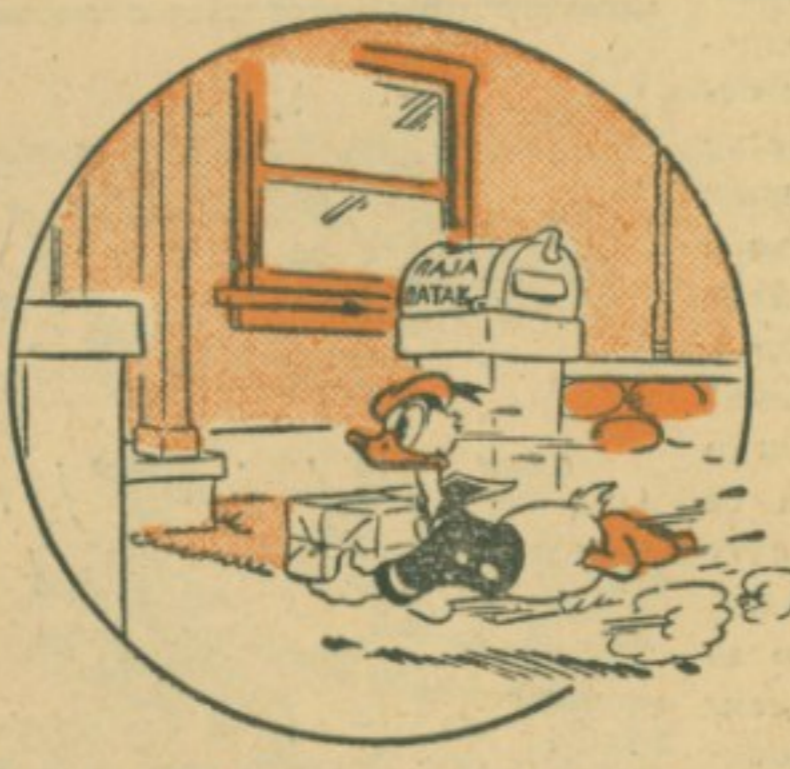
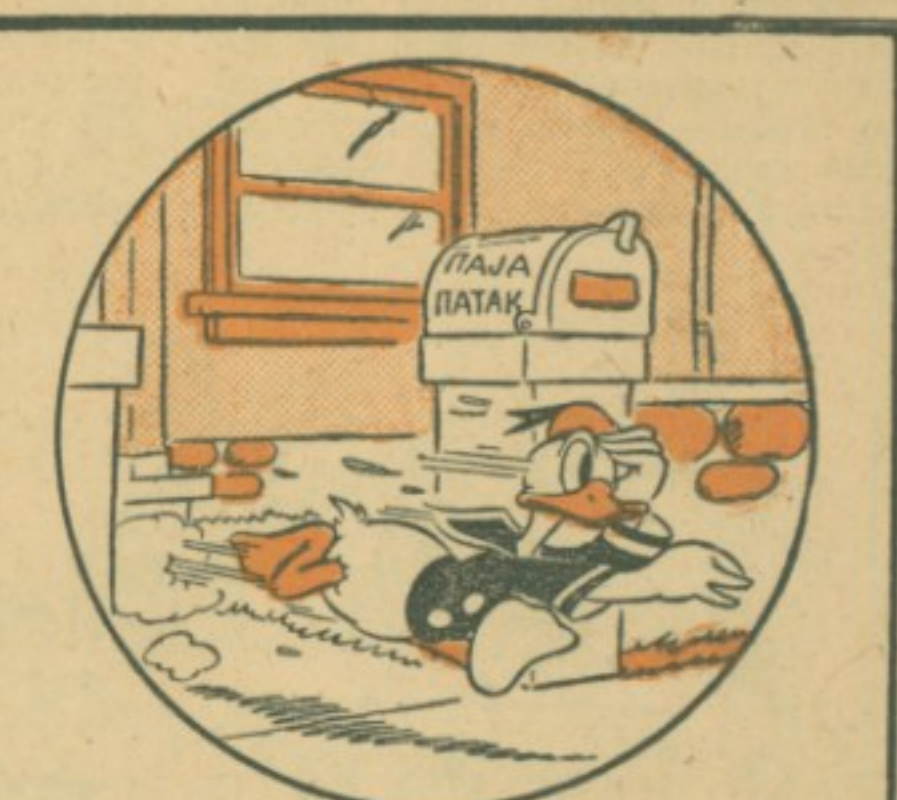
НАСТАВИЋЕ СЕ

ТРИ ПРАСЕТА

од Волта Дизнија

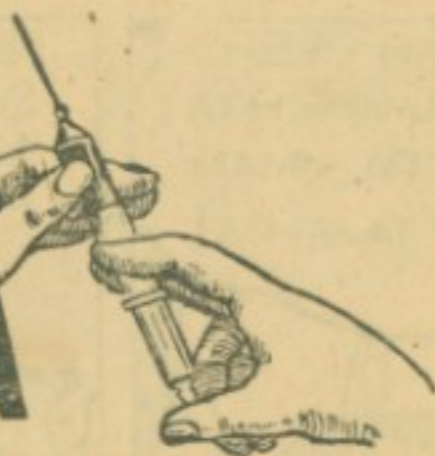

НИ ЛУК ЈО - НИ НА ЛУК МИРСАО

Скромни почеци примене пеницилина

Једне зимске вечери 1941 године, д-р Хауард Флори прекинуо је свој свакодневни рад у лабораторији у Оксфорду, у Енглеској, и дошао уморан кући. Чарсто је веровао да ће пеницилин, с којим је вршио опите на животињама, моћи да спасе хиљаде људских живота на фронту и у

позадини. Али, у том тренутку испитивања су била на мртвој тачки, јер са пеницилином још није био учињен ниједан озбиљнији покушај лечења људи.

Те вечери д-р Флори је предложио својој жени Етел да у једној болници почне експерименте са пеницилином, чији ће ток он пратити. Ма да је у своје време и сама завршила медицину, Етел Флори није без страха пристала на

мужевљев предлог. Био је то исувише, смео подухват.

Први успеси

Пошто је од неких болница у Оксфорду добио овлашћење да његова жена почне лечење новим средством, д-р Флори се са својим помоћницима бацно на посао да произведе што више необичне бући кестењасто-жућкасте боје која је садржавала пеницилин. И поред свег труда, до почетка 1942 године он није успео да произведе ни толико драгоценог прашка колико се данас даје само једном болеснику. Етел Флори је почела и са тако скромним средствима. Један део пеницилина растворила је у течности, а други је ставила у маст за трљање. Добивене количине поделила је у бочице и теглице, метнула их у ручну торбу и пошла у болницу. То је био значајан дан кад је прва количина пеницилина упућена да користи људима.

Почело се прво са лечењем чирева и гнојних озледа, зато што се дејство лека могло лако пратити. За веома кратко време, пеницилин је уништавао бактерије и залечивао ране. Почетак је био скроман, али је много обећавао.

Најбоље резултате пеницилин је показао у лечењу инфективних о-

бољења унутрашњих органа. Једнога дана у болницу су донели жену која је имала толико јаку инфекцију да је изгледало да неће пребољети. Целе недеље Етел јој је убризгавала пеницилин два пута дневно, у количинама које су за оно време изгледале претеране. Болесница је ускоро оздравела, а лечење је показало да велика количина овог лека не штоди организму. Други пут Етел су позвали да прегледа једну бебу од два месеца. Дете је имало савијену кичму због инфекције у костима. Етел се одмах одлучила за инјекције пеницилина. Деветог да-

на беба је добила у тежини, а после шест месеци кичма се готово сасвим исправила.

Етел Флори је убрзо стекла велико искуство. Нови лек прочуо се и био је много тражен. Свакога дана повећавао се број оних који су, захваљујући њему, оздравели. Млада лекарка је захтевала да се лабораторија њенога мужа претвори у фабрику, како би се задовољиле све веће потребе за овим леком.

„Дивно — али неизводљиво“

Септембра 1942 године завршена је прва етапа примене пеницилина. Дотле је он био употребљен у 187 случајева. Подробно су били испитани разни начини његове употребе: давање инјекције у вену и мишиће, гутање и утрљавање. Почетком 1943 године у енглеском „Лекарском листу“ објављен је први чланак о лечењу пеницилином, у коме је главни уредник листа написао и следећу реченицу: „Задивљујући рад Хау-

арда и Етел Флори не изазива никакву сумњу у погледу изванредне вредности овога лека“. И поред тога, чланак је имао наслов: „Дивно — али неизводљиво“. Али, није прошло много времена а пеницилин је свуда прихваћен као ефикасан лек и његова производња многоструко је повећана.

Што је човечанство дошло до тако моћног оружја у борби против болести, заслуга припада на првом месту д-р Александру Флемингу, који је 1928 године открио постојање дотле непознате бући, а затим д-р Чарлсу Флечеру, који је са пеницилином извршио прве опите на болесницима, ма да није успео да добије позитивне клиничке резултате. Али, што је тако брзо дошло до примене пеницилина има да се захвали Хауарду Флорију и његовој жени Етел, који су имали смелости да се приме задатка пуног одговорности — да употребе дотле готово непознати и испитани лек за спасавање људских живота.

Гући* кроз* васиону за неколико минута

Данашњи становник великих градова, увек у вртлогу полова, окружен ноћу блеском вештачког осветљења и шаренилом светлосних реклама, нема ни времена ни могућности да ужива у посматрању ванредно спорих промена које се дешавају на небеском своду. Наука му је, међутим, и ту притекла у помоћ. Да би му омогућила да за кратко вре-

ме „пропутује“ кроз васиону и доживи невиђене дражи међупланетарног лета, астрономи су измислили планетаријум.

Споља, планетаријум представља куполу високу око 15 метара, која има 20 до 30 метара у пречнику. Гледаоци, који унутра уђу, сведоци су најфантастичније позоришне игре у којој учествује 8.900 глумца, уствари 8.900 за човеково око видљивих небеских тела.

Супротно успоравању покрета у кинематографији, планетаријум „сажима“ време. Благодарем томе, једна појава која је у природи трајала 24 часа одиграва се овде за свега један минут. Убрзање може да буде и много веће. Успело се да се година „сажме“ у свега 7 секунди, то јест у свој четиримили-

го и положај небеских тела у будућности.

Планетаријум има још и то необично својство да може да прикаже сваки кутак небеског свода у било ком тренутку. У њему може да се посматра небо какво се види са Северног Пола, Екватора, или са ма које тачке на Земљи. Он нам дочарава све оне доживљаје које бисмо имали на једном далеком међупланетарном путовању, приказујући нам веома јасно сва небеска тела која човеково око може да сагледа. Седећи у планетаријуму човек посматра распрскана комета и гледа „изблиза“ Месеца и планете нашег сунчаног система.

Велики је васпитни значај планетаријума. Поред упознавања широким маса са небеским телима и појавама у васиони, он омогућава лакше савлађивање наставног градива у гимназијама и на универзи-

ЖИВОТИЊЕ И ОПУЖЕНИЧКОЈ КЛУПИ

Било је то 1442 године. На градском тргу у Цириху, у Швајцарској, све је било спремно за суђење. На високом подијуму седеле су судије обучене у свечана одела. Свуда око тискао се радознали народ чекајући да почне суђење. Назад, судски позивар, достојанствен и озбиљан, свестан важности тренутка, дигао је руку и узвикнуо:

— Стражари, унесите оптуженог! Четири униформисана судска стражара с муком су се пробрала кроз збијене редове гледалаца носећи велики кавез. У кавезу је стајао огроман мршав вулк, накористењене длаке и разјалтених чељусти, гледајући унезверено по публици.

То је био оптужени, коме је имало да се суди за убиство две девојчице.

Пошто је тужилац прочитао оптужницу, адвокат одбране почео је да наводи законске параграфе који су могли да олакшају положај његовог „клијента“. Али, узалуд. Одлука суда била је једногласна. Оптужени је крив и осуђује се да буде обешен „све док смрт не наступи“. Пресуда је одмах извршена, уз урнебесно клицање гледалаца.

Свиње на оптуженичкој клупи

За оно време, оваква суђења нису била нимало необичан догађај. Суђења животињама одржавана су у Средњем веку веома често. Један историчар права забележио је у својој књизи око 200 оваквих суђења.

На оптуженичкој клупи, много чешије од дивљих, појављивале су се домаће животиње. Њихове кривиче биле су различите, почев од

наношења материјалне штете, па до телесне озледе или убиства. Пред суд су најчешће излазиле свиње, које су готово увек одговарале због осакаћења или убиства деце. Крећући се слободно градским улицама, оне су претстављале сталну опасност за децу. Осуђиване су обично на смрт одрубљивањем главе. Осуђена свиња је претходно шибана и сакаћена, па тек онда доведена пред касапски пањ.

Године 1547, у Севињу, у Француској, одржано је суђење крмачи и њеним прасицима зато што су растргли једно дете. Њихов бранилац употребрио је сав свој говорнички дар да би доказао невиност прасади. И заиста, прасици су били

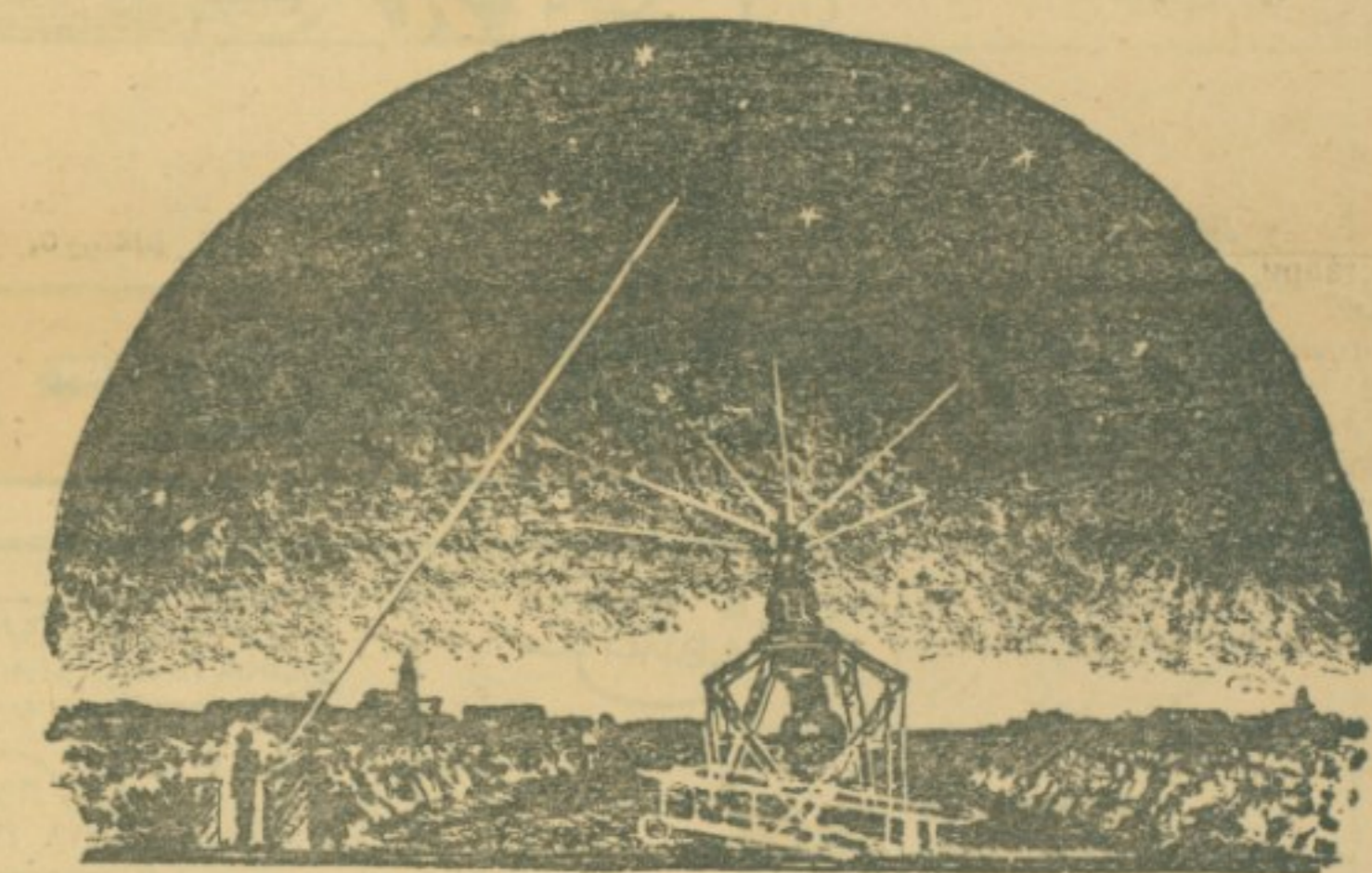
се бесан пас не може „позивати“ на беснило као на олакшавајућу околност. Напротив, то је још више отежавало његов положај.

Анатема на скакавце

Суђење разним домаћим животињама није задавало суду велике тежкоће. Судски поступак био је тачно прописан, а пракса је допринела да све буде до у ситнице предвиђено. Али, суд је долазио у неприлику кад је имао да суди животињама до којих је било тешко доћи. Таква су била суђења глодарица и инсектима. Ако би неко оптужио суду ројеве скакаваца да су му опустошили усеве, суд је најчешће цео случај предавао црквеним судовима, јер је он прелазно границе људске моћи. Црквени суд би онда бацао анатему на цео род скакаваца и свакоме је било слободно да их убија, што се, уосталом, и без те анатеме чинило.

На овим суђењима широко су примењиване све процесуалне вештине. Најученији правници ломили су копча око неког, за наша схватања, бесмисленог питања. Године 1621, чувени француски правник Бартеlemi Шасне био је одређен за браниоца пацовима који беху оптужени да су уништили жетву јечма у провинцији Отам. Пацови нису „хтели“ да дођу на суђење и њихов бранилац је доказивао да је то због непријатељских осећања која према његовим „клијентима“ гаје мачке тужилаца. Ако се неко позива пред суд, подражава се да треба да буде заштићен на путу од свог пребивалишта до суднице. Зато је лукави Шасне захтевао да тужиоци уплате кауцију као јемство да пацови неће бити узмиравани на путу до суднице. Суд је усвојио овај његов захтев, али тужиоци одбише да плате кауцију и повукоше тужбу.

Како се могу објаснити ова необична суђења? Њихов корен лежи свакако у веровању средњовековног човека у постојање ђавола, који узима на себе разну руку како би што више напакостно човеку. Сматрало се да животиња која учини преступ крије у себи ђавола. Зато су најстроже кажњаване црне мачке, и уопште животиње црне длаке и перја, јер је црна боја сматрана одећом прерушеног ђавола.

онити део. Пред очима задивљених посматрача, за свега неколико минута одиграју се појаве које су у природи вековима трајале. Помоћу једног веома сложеног пројекционог апарата, на планетаријуму се могу приказати не само небеске појаве које су се већ догодиле, не-

тету. Сва предавања која се држе у школи у току читаве године, на планетаријуму могу да се прикажу за свега један час.

Први планетаријум саграђен је 1928 године. Данас их има у свету свега 27, јер њихова изградња доста скупо стаје.

КЉУЧЕВИ НАУКЕ У РЕЦИ СИЛМУ

Пре извесног времена, играјући се поред обале Лима код Иванграда, деца су у речном муљу нашла једну стару књигу. Одмах су је однели у народни одбор, где је утврђено да је

писана арапским словима и да потиче вероватно из турских времена.

Књигу је детаљно испитао лекар Шахид Рауф, који је пореклом Арабљанин. Он је успео да је прочита, јер су слова, зачудо, добро очувана. Том приликом он је установио да је то уствари синтакса арапског језика, писана 817 године (195 године по муслиманском календару), за владавине багдадског калифа Харуна ал Рашида. Свака страница текста брижљиво је уоквирена црвеним линијама, са по неколико једноставних шара. Забележена су и имена преписивача, међу којима је главни био неки Јусуф абу Јакуб ел Секаки. На маргинама има доста забележака, у којима се помиње читав низ места из Арабије, Пустине, одакле је књигу вероватно и пренео неки хаџија. Занимљиво је да је на странама књиге записано и неколико рецепата за справљање лекова против разних болести. Књига носи наслов: „Кључеви науке“.

ЧОБАНИН ИЗ КОЧИЋЕВА ЈАБЛАНА

Прочитасте ли ви у прошлом броју овог листа оно о споменицима подигнутим личностима које нису постојале? Измисли писац неког човека, опише га и проведе кроз разне догађаје, и после се том човеку, томе измишљеном лицу, подигне споменик!

Али, вама је и нешто друго добро познато: није свако лице које познајете из неке приче, романа, драме или песме — измишљено, нити је, наравно, сваком јунаку из књига подигнут споменик. Многи писци нису измишљали личности за своја дела, него су их тражили и налазили међу живим људима, узимали их из живота, како се то каже. Да ли један писац тако ради или измишља своје јунаке, од тога, разуме се, не зависи уметничка вредност његовог дела.

Међу наше писце, који нису измишљали своје јунаке, спада и Петар Кочић, приповедач кроз чије је дело, почетком овог века, проговорила Босна, она сељачка, кметовска Босна у којој су људи вековима били „код куће а без куће, код земље а без земље, код постојбине а без постојбине“. Заправо, Кочић је пример таквог писца, јер он је описивао не само људе који су постојали, него и догађаје који су се заиста одиграли.

Давид Штрбац је постојао...

При самом помену Кочићевог имена, вама, вероватно, одмах пада на памет Давид Штрбац, онај Давид из „Јазавца пред судом“. Тај Давид је заиста живео, и то у оном истом селу Мелини код Бање Луке, како то и у „Јазавцу“ стоји: „Ја се зовем, славни суде, Давид Штрбац, село Мелина, котар Бања Лука, окружље Бања Лука, а земља, мислим, главати господине, да ће бити Босна“. Догађај се такође одиграо: Давид је узхватио јазавца, који му је пустионо кукурузе, стрпао га у врећу и однео у Бању Луку — да му се суди. Уствари, он је то урадио само зато да би туђинском суду и „норавој“ босанској влади могао да изговори што му је на срцу лежало. Тај догађај Кочић је прво обрадио као причу, а после му дао драмски облик.

... и Симеун Бак

Друго, тако исто добро познато лице из неколико Кочићевих приповедака — Симеун Бак или, ка-

ко је он сам себе титулисао, Симеун Пејић Рудар, ђак од наместара Гомјенице, такође је постојао. Био је онакав како га је Кочић дао: нишао од казана до казана, пио и — у пијаној машти — побеђивао читаве војске, а кад ранија није из њега беседила, био је зле воље и с њим се није могло говорити.

Ни мрачајски прото, онај страшни прото који ни у кога нема поверења, није измишљена личност. Живео је у једном селу код Бање Луке, где и данас постоје темељи цркве у којој је служио.

Јаблан и Лујо

Мало је у нашој земљи писмених људи који нису читали Кочићеву причу о воду који се звао Јаблан и о његовом чобанину Луји. С којим год волом у селу судари своје рогове, силни Јаблан односи победу. Због тога га Лујо пази „као очи у глави“, „ужину с њиме полови“ и „усред гробља смисли би он поћити, кад је Јаблан с њиме“.

„Добро се ти, Јабо, наруцај. Руцај, бате, колико ти дуса подноси... Само шјутра! Рођени мој, мили мој, драги мој Јабо — само шјутра!“

Под тим „шјутра“ Лујо је мислио на најтежу, најстрашнију борбу коју је његов Јаблан имао да издржи: на борбу с царским волом Рудоњом. То је одавна била Лујина жеља — да се његов Јабо понесе и с царским волом, да се види чији је во јачи.

Тога јутра, идући замисљено за Јабланом на место где треба да се мегдан подели, малишан је педљом мерио штап: „Оће Јабо надбости — неће; 'оће — неће; 'оће — неће; 'оће!“ „Је а' де, Јабо, да ћеш ти њега надбости? Нека је он царски!“

Тако је и било — Јаблан је подухватио Рудоњу испод врата, искрвавио га и победнички рикнуо, а Лујо — запевао.

Сељачки, кметовски во прикупно снагу, устремио се на царског вола и — победио. Дивна симболика!

Јунаци ове приче, која већ деценијама улази у наше читанке, мали Лујо и његов Јаблан, такође су постојали. Лујо је био врњњак и близак рођак Петра Кочића, они су заједно, све док Петар није пошао у школу, чували говеда и

спролећа правили врбове трубе у свом селу Стричићима изнад Бање Луке. После, Петар је отишао на школе, па у Беч, на студије, вратио се у земљу, борио се за кметовска права и умро 1916 године, у Београду. А његов Лујо остао је у селу, орао, плаћао порез и причао о свом „Петрићу“ који је и њега и његовог вола „у књиге ставио“.

После ослобођења, у Бањој Луци поново је постављен и откривен споменик Петру Кочићу, који су усташе биле срушиле. Кад год би дошао у Бању Луку, Лујо је одлазио до тог споменика, посматрао свог Петра, па свету и омладини која се окупљала око њега причао како је било оно с његовим Јабланом и царским Рудоњом.

Лијепо је то Петрић опис'о, само није мет'о да сам ја ножем и срчом зашпиљо Јаблану рогове — да што више распори царску животињу. Била су тамо и два ау-

стриска жандарма, па су они командовали свом вољу, а ја свом. Боме, цабе им је команда била.

А колике је рогове имао онај Рудоња? — запиткивали су ђаци седамдесетогодишњег Лују.

— Не питајте, 'волик! — ширио је старац руке и одмахивао главом, као да се помало још чуди како је његов Јаблан надбо Рудоњу.

Стари и опемоћали Лујо, неспособан да ради, најрадије је са штапом нишао по селу и просто тражио човека који ће га штогод запитати о Петру, о Јаблану и Рудоњи.

А кад је у његовом селу основана сточарска задруга, он је био међу првим члановима. Ако није могао да држи ручне плуга, могао је да са својим штапом крене за задружним овцама. Тако годину-две, па су га ноге почеле нагло издавати и више ни за чобанина није био. Крене за овцама и заостане, па млади чобани морају после да га траже, дозивају и брињу се за њега. Зато је убрзо напустио чобански посао и живео у задрузи, онако од своје славе, својих прича о Петру и савета које је давао женама о мужи овца и справљању сира.

Умро је претпрошле године, у својим Стричићима. Можда ће му се и споменик подићи, али од Кочићевог „Јаблана“ чврши и трајнији споменик нико му неће изградити.

ЦРНА ПЕВАЧИЦА Маријан Андерсон

Такав певач рађа се једном у сто година, — рекао је за Маријан Андерсон славни диригент Тосканини, човек иначе веома шкрт у похвалама. Критика је јединодушна у томе да Маријан Андерсон има најлепши мецосопран који се икад чуо у Америци, а публика пуни до последњег места дворане у којима она приређује концерте. Она је певала у највећим позориштима Северне и Јужне Америке, а обилазила је и многе градове Европе, Африке и Блиског Истока. Двадесет седам музичких друштава у Америци носе њено име.

Тежак је био животни пут Маријан Андерсон, као и свих њених црних сународника. Рођена је у Филаделфији 1908 године. Да би могао да издржава многобројну породицу, њен отац је леги продавао лед, а зими угаљ. Мајка је прала рубље по кућама. Иако се живело у бедноти, родитељи су ипак одвајали понешто од зараде да би најмлађој ћерки, Маријан, омогућили да учи певање.

Већ у шестој години она је певала у хору, а две године касније примала је награду од пола долара као солиста. Тек што је пошла у гимназију, умро јој је отац. Беда је још више притисла сиромашну породицу. Оно што је мајка зарађивала, није било довољно ни за хлеб.

у Њујорку био је расписао конкурс за избор солисте. Тога врелог августовског дана, испред комисије прошло је преко 300 кандидата. Када је Маријан отпевала своју арију, свима је било јасно да ће она бити изабрана. Својим првим наступом у огромном Левисон-стадиону поживела је незапамћен успех. После тога почеле су да стижу са свих страна понуде да гостује. Није било више препрека на путу њеног успеха и славе.

Својим репертоаром од око 200 музичких композиција, које пева на девет различитих језика, Маријан Андерсон је одушевила хиљаде људи у Европи и Америци. Колико се њена уметност цени види се по томе што је 1939 године добила Спингарн-медаљу, која се сваке године додељује најзаслужнијем америчком Црнци. Сем тога, добила је и почасни докторат на Хау-

ардском универзитету у Вашингтону и на универзитету Темпла у Филаделфији.

И на врхунцу успеха, Маријан Андерсон ни за тренутак није заборавила своје порекло и увек се трудила да помогне црним сународницима. На сваком њеном програму налази се бар по једна црначка народна песма. Кад год прође кроз Филаделфију, она приређује концерт у школи у којој је некад учила певање и цео приход поклања фонду за помагање сиромашне деце, „како би и она могла да остваре своје снове“.

За време Другог светског рата, славна певачица је доказала колико су њене мисли и осећања на страни слободољубивих народа. Она је отишла међу војнике и не једанпут је њен топао глас загревао срца бораца који су били далеко од својих домова.

АРМИЈА ПЕСКОМ ЗАТРПАНА

Међу разним природним непогодама, ваздушне олује или циклони спадају међу најопасније. Чак и данас, у доба изванредних постигнућа метеорологије и науке уопште, дешава се да изненадна непогода изазове знатне материјалне штете и људске жртве. Колико су тек оне биле опасније у давној прошлости, кад је човек стајао беспомоћан пред природом и њеним људима!

Историја нам је сачувала спомен на један такав догађај, кад је читав армија добро наоружаних људи подлегла у борби са циклоном.

Пре више од 25 векова, 50.000 персијских војника пошло је у ратни поход преко Сахаре. Таласали су се непријатни редови ратника у сјајним оклопима, са којих су се одбијали сунчеви зраци. Војници

су се знојили под тешком опремом и оружјем и прижељкивали и најмањи дашак ветра да им олакша тешко путовање.

Изненада, на једном крају пустиње, појавио се таман облак, чији су крајеви висили као огромне поцепане поњање. Устукнули су пред том необичном појавом први редови персијски, али су опет наставили пут, не надајући се несрећи. А облак је постајао све гушћи и приближавао се великом брзином. Војници су тада видели како се све до земље пружило неки таман стуб, који је, као каква цинонска метла, брисао по пустињи и ковитлао читаве облаке врелог песка. Облак је ускоро застро сунце и усред дана завладала је тама.

Редови персијске војске нагло су се ускомешали. Чуо се врисак коња и звек оклопа кад су се усковитлане ваздушне масе судариле с људском армијом. Храбри ратници, прекаљени у многим љутим окршајима, заборавили су на своје оштре мачеве и, као заплашена деца, заклањали су рукама очи. Са страховитим фијуком долетало је камење ношено ветром, обарајући људе и коње. Песак, донесен ко зна са које даљине, брисао је све пред собом.

Кад је над Сахаром поново грануло сунце, све је било мирно, и над пустином таласастог песка није било никаквог знака који би одавао тајну ове велике борбе.

Дубоко покопана у песку, лежала је моћна персијска армија.

Мала Маријан се већ толико истинила својим певањем да се и чувени професор музике Бузепе Богети заинтересовао за њу и примио је на музичку академију. Али, требало је плаћати школарину од 125 долара месечно — огромну суму за сиромашну породицу Андерсон. Тада су малој Маријан притекли у помоћ суседи и чланови њеног хора. Верујући у њен талент, сакупили су потребну суму и упутили девојчицу на музичку академију. Они су је помагали за све време њеног школовања.

Свој први велики успех Маријан Андерсон је постигла 1925 године, одмах после завршених студија на академији, Филхармонски оркестар

Диригент и птичјег хора

На двору Луја XIV живео је Ервје де Шантелуп, човек који је имао необичну титулу „директора птица“. Ово чудно звање Шантелуп је добио зато што је гајио и увежбавао птичје хорове који су у оно време били познати широм целе Европе.

Шантелуп је од најранијег детињства био велики пријатељ птица. Његова кућа била је увек препуна кавеза у којима је било стотине птица, а највише канаринки. Шантелуп је био необичан човек. Он је ставио себи у задатак да птице музички „васпита“ учећи их да певају разне мелодије. Да би то постигао, он је сатима својим „ученицима“ свирао на флаути или фули, и људи причају, да је имао успеха. Његови савременици тврде да су птице на његов знак отпочинале и завршавале разне мелодије и да су се његови птичји хорови одликовали необичном хармонијом. Дугогодишњим радом Шантелуп је своје „ученице“ тако увежбао, да су, не чак са прецизношћу изводиле менуете. Али он их није учио само да певају. Шантелуп је имао неколико парова птица које су на нарочити знак, и уз пратњу флауте, играле неке од игара које су у то време биле у моди.

Птице су воделе Шантелупа. Оне су му без страха слетале на главу и рамена. У птичјем хору било је и неколико „солисткиња“ о којима се Шантелуп нарочито старао. Концерти птичјег хора под управом овог чудног човека били су омиљена разонода људи на францу-

ском двору. Птице су преносиле у двор у нарочитим, богато украшеним кавезима. На Шантелупов знак хор је сложио отпочињао концерт, а „солисткиње“ су увек znale кад треба да отпевају своје соло партије.

Међутим, дворска публика, која је увек тражила нове и необичне разоноде, брзо се заситила и Шантелупа и његових птичјих хорова. Он је био смењен са положаја „директора птица“ и дата му је нека безначајна служба од које је једва живео. Када је Шантелуп у дубо-

кој старости умро, његови малобројни пријатељи испунили су му жељу и подигли му споменик за који је он сам израдио нацрт.

КАО У ЧИЗМАТАМА ОД СЕДАМ МИЉА...

Године 1770, кад је капетан Кук пристао уз обале Аустралије, послао је своје људе да претраже унутрашњост новог континента и да донесу свеже хране. Они су се ускоро вратили носећи, поред осталог, неку необичну животињу, какву раније нико од њих није видео и која није била слична ниједној познатој животињи. Ова чудна зверка била је око метар и по висока и имала је малу главу на дугом јеленском врату. Њене велике, пријатне и благе очи поверљиво су гледале у зачуђене

мљајући једну једину реч: "Кенгеру". Морнари су мислили да они животињу тако зову; међутим, та реч, слободно преведена, значила је: узалуд је да покушавамо да вам то објаснимо. Тако је, захваљујући једном неспоразуму, постало име "кенгур".

Европски научници годинама су после тога расправљали о природи ове необичне животиње, покушавајући да је сврстају у неку већ постојећу животињску групу. Било је чак претпоставки да је то уствари нека врста огромног, дав-

"мушица", а њихово младунче од милоште називају "дој".

Добар борац у невољи

Одрастао кенгур нешто је виши од човека и тежак је око 90 килограма. Шапе његових предњих ногу, са по пет прстију, невероватно су сличне човечјим шакама. Помоћу огромних задњих ногу, које имају по четири прста, од којих су три закржљала док је четврти веома дуг и јак, он може да се одбаци таквом снагом да с лакоћом прескочи препреку високу три метра. У борби с другим животињама и са човеком, његове задње ноге претстављају страховито оружје, а ударац његовог јаког репа довољан је да човеку сломи ногу. Сва је срећа што је кенгур мирна животиња, која више воли да побегне него да се бори. Његови скокови, док бежи, дугачки су и по десет метара, а у стању је да тако скачући пређе осамдесет километара на сат, баш као да има на ногама оне "чизме од седам миља" из приче. Међутим, кад је доведен у теснац, кенгур уме и да се бори. Он се окреће према гониоцу и напада га, па макар то била и најкрволочнија звер. Одувевши се о реп, са стиснутим предњим шапама испред груди, он гледа да зада ударац задњим ногама, који често одлучује борбу.

Бокс — најмилија забава

Кенгур највише воли да сатима седи у високој трави и да, налик на зеца, дремучка, лењо гричкајући травке и мрдајући њушницом. То су друштвене животиње, које живе у групама од по 20 до 50 чланова. Хране се искључиво биљкама. Храну узимају углавном ујутру, у сумрак или ноћу при месечини, док цео дан посвећују одмору и игри. Њихова омиљена игра је — бокс.

Да, прави правачки бокс! Два "противника" стану један према другом, држећи вредње шапе ис-

од ове супстанце, после дугог рада, добиле производ чији је молекуларни састав био у основи исти као и састав природног кинина. Тиме је била омогућена вештачка производња овог лека.

ОЧИ ВАС ВАРАЈУ

Можете ли одмах без размислања да одговорите који је од ова два човека у тунелу виши? Да бисте се уверили да ли сте погодили, измерите их!

људе, док их је додиривала својом малом дрхтавом њушком, као да је хтела да се упозна с њима. Насупрот складном и елегантном горњем делу тела, животиња је имала незграпан, мишићна доњи део. И док је она тако "седела" на снажним задњим ногама, запрепаштени морнари су видели, да доле, на трбуху, има простран, крзно постављен цеп.

Како је кенгур добио име

Кад су људи капетана Кука дошли у додир с урођеницима, упитали су их за име и особине ове чудне животиње. Они су само следали раменима и ширили руке, мр-

но изумрлог миша. Најзад, зоолози су били принуђени да у својој систематици животиња створе нову групу — торбаре, са кенгуром као главним претставником.

Кенгур је дуго остао једини претставник групе торбара, док нису биле испитане простране области новог континента и суседних острва, и нађене и друге сличне животиње. Неке од њих нису веће од зечева, а неке могу да се пентрају по дрвећу. Али, кенгур је остао главни њихов претставник; још више, он је постао нека врста симбола Аустралије. На наречју овог континента, он је познат под именом "стари човек", његову женку, која је нешто мања од њега, зову

Вештачки кинин

Све до последњег рата кинин се добивао искључиво из коре кининовог дрвета. Више од 95 од сто светске производње овог драгоценог лека против маларије давала су индонезанска острва. Када су ова острва окупирали Јапанци, пред научнике слободног света био је постављен тежак проблем: чиме заменити природни кинин?

Уместо кинина — синтетичка боја

За кинин су знали перуански Индијанци још пре открића Америке, али све до 1856 године није било покушаја да се он вештачки произведе. У то време, енглески хемичар Вилијам Перкин покушао је да груписањем атома угљеника, во доника, кисеоника и азота дође до синтетичког кинина. Међутим, Перкин није добио кинин, већ синтетичку боју. То је био почетак индустријске производње боја и уоп-

ште примене органске хемије у индустрији.

После тога било је још много неуспешних покушаја да се кинин вештачки произведе. Тек 1908 године учињен је велики корак напред. Немачки хемичари Рабе и Кенигс успели су да утврде структуру кининовог молекула.

Најзад успех

Године 1944, после готово једног века стрпљивог рада многих научника у разним земљама, амерички хемичари Деринг и Вудворд успели су да потпуно испитају састав природног кинина и да хемикским путем произведу материју која је имала сва својства овог драгоценог лека.

У свом истраживању, Деринг и Вудворд пошли су од једне хемиске супстанце коју су могли да добију у неограниченим количинама из катрана каменог угља. Врло сложен хемикским радњама, они су

Занимљивости из прошлости и садашњости наше земље

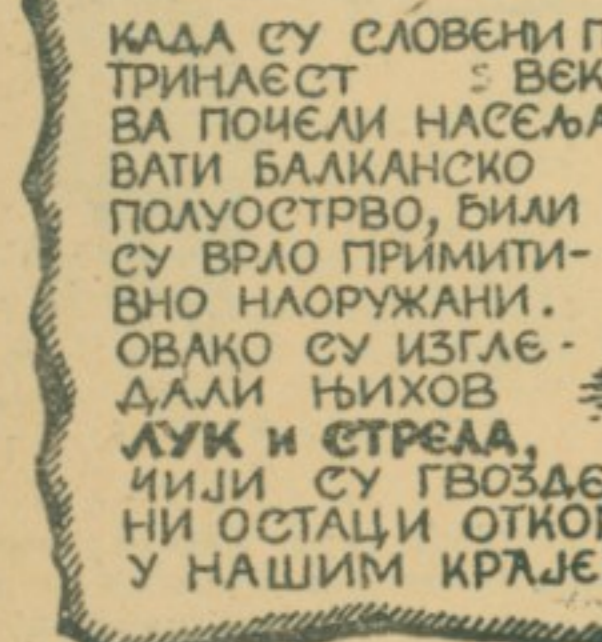
ДО КРАЈА ЛЕДЕНОГ ДОБА, ТО ЈЕСТ ДО ПРЕ 20.000Г, ТЕРИТОРИЈУ НАШЕ ДРЖАВЕ НАСЕЉАВАО ЈЕ МАМУТ. ЊЕГОВИ КУПЉАЦИ, НАЂЕНИ ПРИЛИКОМ КОПАЊА ТЕМЕЛА ЗА ПАЛАТУ, АЛБАНИЈА, ЧЕТИРИ ПРШЉЕНА, ПРОНАЂЕНА НА УШЉУ КОЛУБАРЕ, И ДРУГИ ОСТАЦИ, НАЛАЗЕ СЕ У ПРИРОДНАЧКОМ МУЗЕЈУ, У БЕОГРАДУ.

ОБЕДСКА БАРА, У ЈУГОИСТОЧНОМ СРЕМУ, НАЈВЕЉА ЈЕ И НАЈРАЗНОВРСНИЈА ПТИЦА КОЛОНИЈА У ЕВРОПИ. У ЊОЈ, ПОРЕД ДРУГИХ ПТИЦА-МОИВАРИЦА, ЖИВЕ ПЕЛИКАН, ЦРНА РОДА, ВЕЛИКА БЕЛА ЧАПЉА И ДРУГЕ, КОЈЕ СЕ ГОТОВО НИГДЕ У ЕВРОПИ НЕ МОГУ ВИДЕТИ.

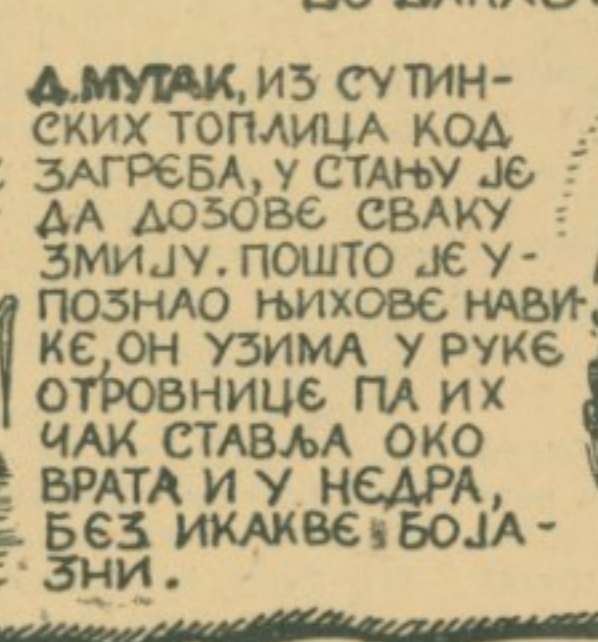
ПРВА ЛОКОТИВА У СРБИЈИ ИЗРАЂЕНА ЈЕ 1882 ГОДИНЕ У БРАВАРСКОЈ РАДИОНИЦИ РУДНИКА У МАЈДАНПЕКУ, ХИЉАДУ И ДВЕСТА БЕНИХ ДЕЛОВА, ИЗЛИЛИ СУ СРПСКИ МАЈСТОРИ ПОД РУКОВОДСТВОМ ЈЕДНОГ СТРАНОГ ИНЖЕЊЕРА. НАЈВЕЉА БРИГА КОЈОМ СЕ МОГЛА КРЕТАТИ БИЛА ЈЕ 12 КМ. НА ЧАС. ЛОКОТИВА ЈЕ САЧУВАНА ДО ДАНАС.

КАДА СУ СЛОВЕНИ ПРЕ ТРИНАЕСТ ВЕКОВА ПОЧЕЛИ НАСЕЉАВАТИ БАЛКАНСКО ПОЛУОСТРВО, БИЛИ СУ ВРЛО ПРИМИТИВНО НАОРУЖАНИ. ОВАКО СУ ИЗГЛЕДАЛИ ЊИХОВ ДАЛИ ЊИХОВ ЛУК И СТРЕЛА, ЧИЈИ СУ ГВОЗДАНИ ОСТАЦИ ОТКОПАНИ У НАШИМ КРАЈЕВИМА

МЕТЕОРИТИ СУ МАЛА ВАСИОНСКА ТЕЛА КОЈА, ДОК СЕ КРЕћУ КРОЗ ВАСИОНУ, МОЖЕ ДА ПРИВУЧЕ НАША ПЛАНЕТА. ЈЕДАН ОД ТРИ МЕТЕОРИТА КОЈИ СУ ПАЛИ НА ТЕРИТОРИЈУ СРБИЈЕ У ПРОШЛОМ И ПОЧЕТКОМ ОВОГ ВЕКА, ТЕЖАК ЈЕ ОКО СЕДАМ КИЛОГРАМА.

НЕКОЛИКО ЗРНА ЖИТА, НАЂЕНИХ У МАЈДАНПЕКУ ПРИ СКИДАЊУ ФРЕСКА С НАМАЊИНИХ БУРБЕВИХ СТУПОВА, КОД Н. ПАРА, ПРОКЛИЈАЛО ЈЕ У ЈЕДНОЈ ЛАБОРАТОРИЈИ У БЕОГРАДУ ПОСЛЕ 700 ГОДИНА.

Д. МУТАК, ИЗ СУТИНСКИХ ТОПЛИЦА КОД ЗАГРЕБА, У СТАЊУ ЈЕ ДА ДОЗОВЕ СВАКУ ЗМИЈУ. ПОШТО ЈЕ УПОЗНАО ЊИХОВЕ НАВИКЕ, ОН УЗИМА У РУКЕ ОТРОВНИЦЕ ПА ИХ ЧАК СТАВЉА ОКО ВРАТА И У НЕДРА, БЕЗ ИКАКВЕ БОЈАЗНИ.

За ли знате?

... пијемо воду — зато што је она главни састојак нашег организма, у коме има свега око једна четвртина чврстих материја и око три четвртине воде. Сва вода, која се утроши у току 24 часа радом човечјих органа, мора да се надокнади путем хране или воде за пиће.

... стакло се „озноји“ кад се на њега дахне — зато што се човечји организам дисањем ослобађа извесне количине воде. Изахнути ваздух садржи водену пару, која се у додиру са хладним стаклом претвара у капљице.

... шибица се лако запади — зато што ојачани део палидрвца садржи лако запаљиву материју за чије брзо загревање и прелазак у пламен није потребно да се дуго нити јако таре о рапани део кутије. Ватру могу произвести два обична сува дрвета, али тек после дугог и заморног трљања.

... свећа се може угасити притиском — зато што се притиском на фитиљ отстрањује околни ваздух који је неопходан за сагоревање. У безваздушном простору пламен није могућан, па зато песак, земља и често ткани покривачи такође лако гасе ватру.

... вода не гори — зато што је и сама постала сагоревањем гаса водоника.

НАШЕ НАЈНАСЕЉЕНИЈЕ ОСТРВО

Мало јадранско острво Сусак, које се налази на пучини, на сат и по вожње од Малог Лошиња, наше је најнасељеније острво и једно од најгушће насељених на свету. Оно захвата површину од свега два и по квадратна километра, а на њему живе 1.452 становника, то јест 573 на квадратни километар.

Откуд толики број становника на Сусак, кад се зна да су многа наша острва слабо насељена, а нека су чак потпуно пушта? Од свих њих Сусак се разликује тиме што је сав покривен дебелим слојем кварцног песка, који је веома погодан за гајење винове лозе. Зато на овом острву нема ниједне стопе необрађене земље, а прекрива га око милион и по чокота винове лозе, која даје одлично грозђе и изванредно вино. Међутим, како је оволики број становника превелик за обраду винограда, многи од њих баве се риболовом, а рале и у индустрији. Јер, на Сусак постоји фабрика рибљих конзерви и дестилација и фабрика ликера.

НАЈТВРЂЕ ДРВО

Вршећи испитивања у прашумама Централне и Јужне Америке, др Ф. Вангард, професор Јелског универзитета, у САД, открио је недавно једно дрво које се приликом детаљних лабораториских проба показало као досад најтврђе познато дрво. Оно је добило име „ликарја кајенензи“ и већ се „потребљава“ за израду разних алата и других предмета који су досад прављени од лаких метала. Сем тога ово дрво може да се углача боље од ма кога другог дрвета.

ТУНЕЛ НА МЕСЕЦУ

Амерички астроном Нинигер, директор музеја метеорита у Аризони (САД), изнео је занимљиву претпоставку о постојању једног тунела на Месецу. Тунел је дуг 10 до 20 километара и вероватно је створен падом неког метеора на Месечеву површину.

На Месец вековима падају ситнији и крупнији метеорити, тако да је он сада покривен дебелим слојем прашине и пепела. Приликом пада, метеор „пробије“ и иступи тај површински слој, који се доцније орет стврдне, тако да у унутрашњости остане рупа обложена стакластом материјом. Кад метеор наиђе на чврсту камену подлогу, он може да се одбије од ње и да избије на другом месту. Нинигер сматра да две рупе на западној страни Месеца, такозвани кратери „Месије“ и „Пикеринг“, потичу од таквог једног случаја. Оне се знатно разликују од других кратера на Месецу, а њихов положај и облик потврђују претпоставку да су то уствари улазно и излазно место проласка неког метеора.

БРЗИ ВЕТРОВИ У ЈОНОСФЕРИ

Приликом испитивања јоносфере помоћу веома прецизних инструмената сличних радару, утврђено је да на висинама од 100 до 160 километара изнад Земље дувају ветрови брзином од 1.800 километара на час. Изгледа да су ови ветрови у вези са магнетским бурма које наступају под дејством сунчаних пега, јер су највеће брзине измерене баш приликом једне такве буре у октобру 1948 године.

Међутим, пројектили који би тамо летели не би ни осетили ове ветрове, услед разређености ваздуха на тим висинама. Тако, на висини од 100 километара, ветар који дува брзином од 1.800 километара на час има дејство обичног поветарца.

НАЈБРЖЕ ВАЗДУШНО СТРУЈАЊЕ

Најбрже досад познато ваздушно струјање постигнуто је у специјално ископаном тунелу у Вај Оуку (САД), у којима се испитује аеродинамичност разних ракета и млазних авиона. Под притиском од 1.500 килограма на квадратну иницу (инча = 2,53 см) ваздух се кретао десет пута брже од звука. Да се приликом треса о зидове тунела не би претворило у течност, ваздух се мора јако загревати.

ШУМА ПЛУТОВОГ ДРВЕТА У НАШОЈ ЗЕМЉИ

Једина шума плутовог дрвета у нашој земљи налази се у месту Шијани, два километра далеко од Пуле. У њој има око шест хиљада старих стабала плућака; док је прошле године засејано 10.000 нових садница. Плутово дрво пренели су, давно, наши поморци, вероватно из Шпаније или Португалије.

Занимљив је начин добијања плуте. Кора плутовог дрвета љушти се први пут кад је стабло старо десет година. У двадесетој години стабло може да да око пет килограма плуте приликом једног љуштења, а тек у четрдесетој години 17 килограма. Плута се може скидати све до стот: године старости дрвета. У почетку скида се кора само са једне трећине, а касније и са целог стабла, па чак и са грана.

НОВ АНТИБИОТИК — ЕРЛИХИН

Досад познати антибиотици нису се показали успешни у борби против вируса — синушних проузроковача болести који се ни микроскопом не могу видети. Међутим, недавно је пронађен стрептомицин Ваксман успео да издвоји један нов антибиотик који не напада микроорганизме, али уништава вирус. Назвао га је „ерлихин“, у спомен на славног немачког научника Ерлиха, творца првог успешног лека против сифилиса — салварзана.

ИНСЕКТИ И ТЕМПЕРАТУРА

Многи инсекти необично су осетљиви на промену температуре. Пчеле, на пример, не излазе из кошнице кад је температура ваздуха нижа од 21 степена Целзијуса, не могу да лете кад нема бар 10, нити да се крећу кад има мање од 7 степени Целзијусових. Скаквци не могу да лете кад нема 8 ни да скачу кад је мање од 4 степена. Цврнци такође врло живо реагује на промену температуре. Њихово цврцање убрзава се са порастом температуре.

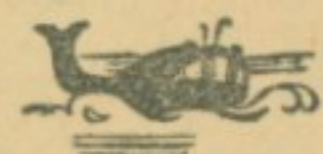
...мачка види у мраку 39 пута боље него човек.

...буљина лети потпуно нечујно, јер крилима не производи ни најмањи шум.

...ако дуго остане у мрачној соби, златна рибица постане бела.

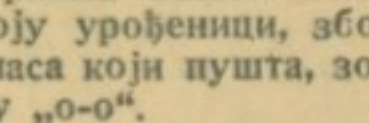

...младунче кита достиже одмах после рођења дужину од шест метара, и тежињу од 5.000 килограма.

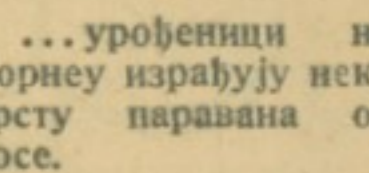
...египатски фараон Мухамед Али прогласио је сву земљу у Египту својом личном својином.

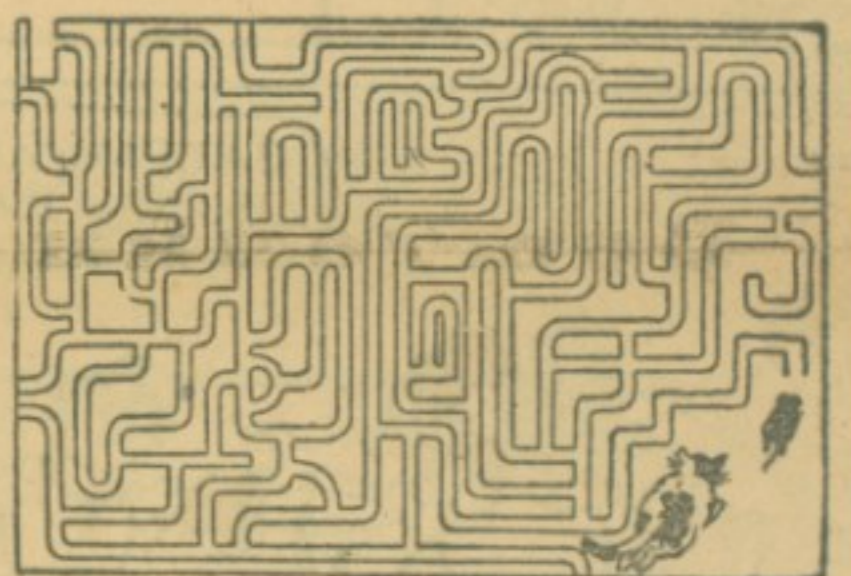
...док човек има 222 разне кости, шапан има 4386 костију и кошчица.

...у рођеници на Борнеу израђују неку врсту паравана од косе.

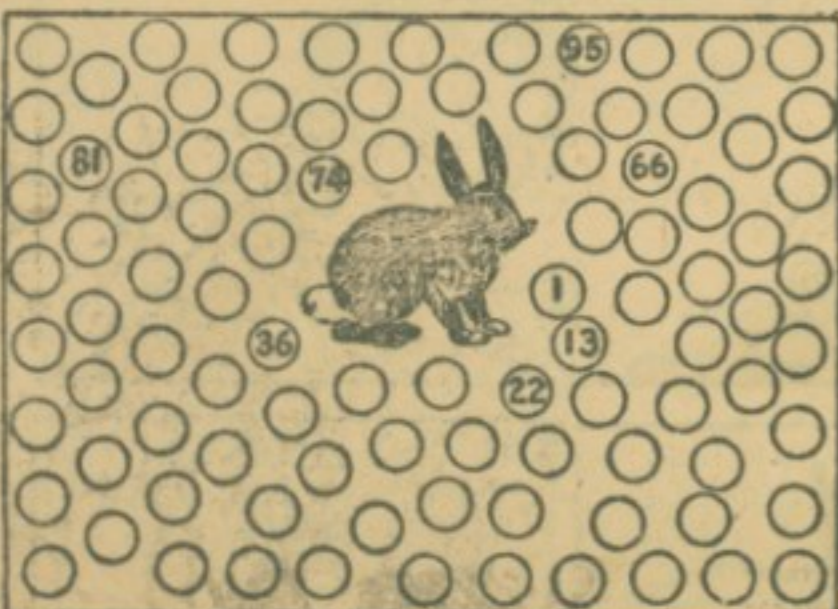

ЛАВИРИНТ

Покушајте да пронађете пут којим овај мишић треба да прође кроз лавиринт да би побегао од мачке!

ПРОНАЂИТЕ ТРАГ

Овај зекић морао је да пређе низ препрека да би стигао до поља с купусом. Кружићи на слици представљају трагове његових шапа. Можете ли да пронађете којим је путем прошао? Почните од круга 1 и вучите оловком по једанпут кроз све кругове тако да се линија никуда не сече. При томе тринаести круг кроз који повучете линију мора бити баш онај означен бројем 13, а двадесет други означен бројем 22 итд.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ПОКАЖИТЕ ДА СТЕ СНАЖНИ

Са врло мало напрезања моћи ћете сваког да уверите да сте веома снажни. Ево како. Позовите неког од ваших другова, који је отприлике исто толико висок и јак као ви, и реците му да ћете тако саставити руке да он

никако неће моћи да их растави. Саставите руке нешто изнад појаса, као што је то показано на слици, и видећете да ће вашем другу бити скоро немогућно да их раздвоји вукући удесно и улево.

ШЕЋЕР НА НАСЛОНУ СТОЛИЦЕ

Преарните на под кухињску столицу, као што се то види на слици, и на наслон ставите кошку шећера. Позовите тада неког из друштва и реците му да клекне на задњу пречагу столице и да, нагнувши се напред, покуша да дохвати шећер устима, не служећи се притом рукама.

Ма колико изгледало лако, ово је врло тешко извести, јер се, приликом померања главе и предњег дела тела унапред, губи равнотежа и столица пада. Може се успети само уз много стрпљења и после више неуспелих покушаја.

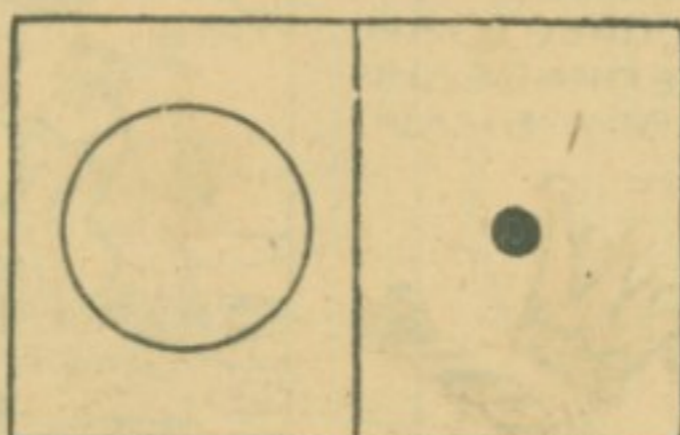
СВЕЋА КОЈА СЕ ТЕШКО ПАЛИ

Предложите двојници другова да клекну на под, један према другом, држећи свећу у десној руци. Једна свећа је упаљена, друга није. Сваки од њих треба да ухвати левом руком своју леву ногу и да је подигне, тако да обојица клече само на по једној ноzi. У том положају, онај који држи упаљену свећу треба да је упали са оне свеће која гори. То није лако. Пре но

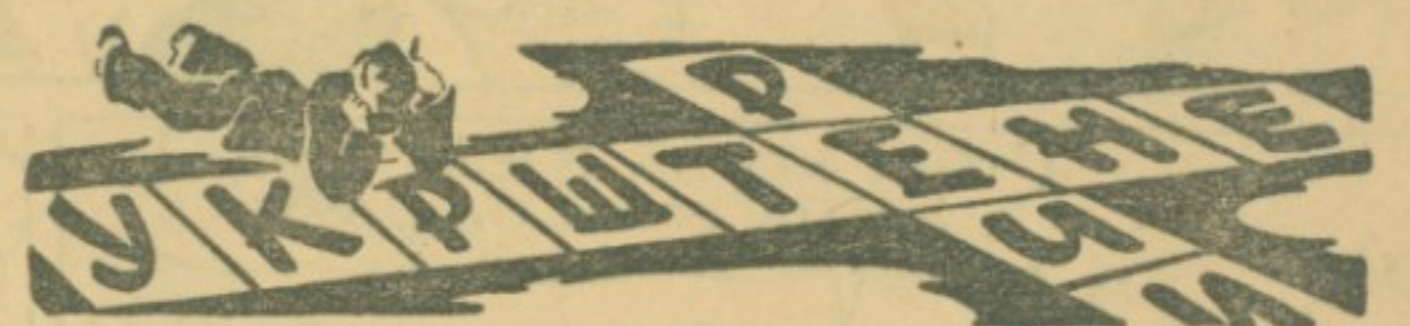

што успеју, обојица ће више пута губити равнотежу и падаћи.

ТАЧКА И КРУГ

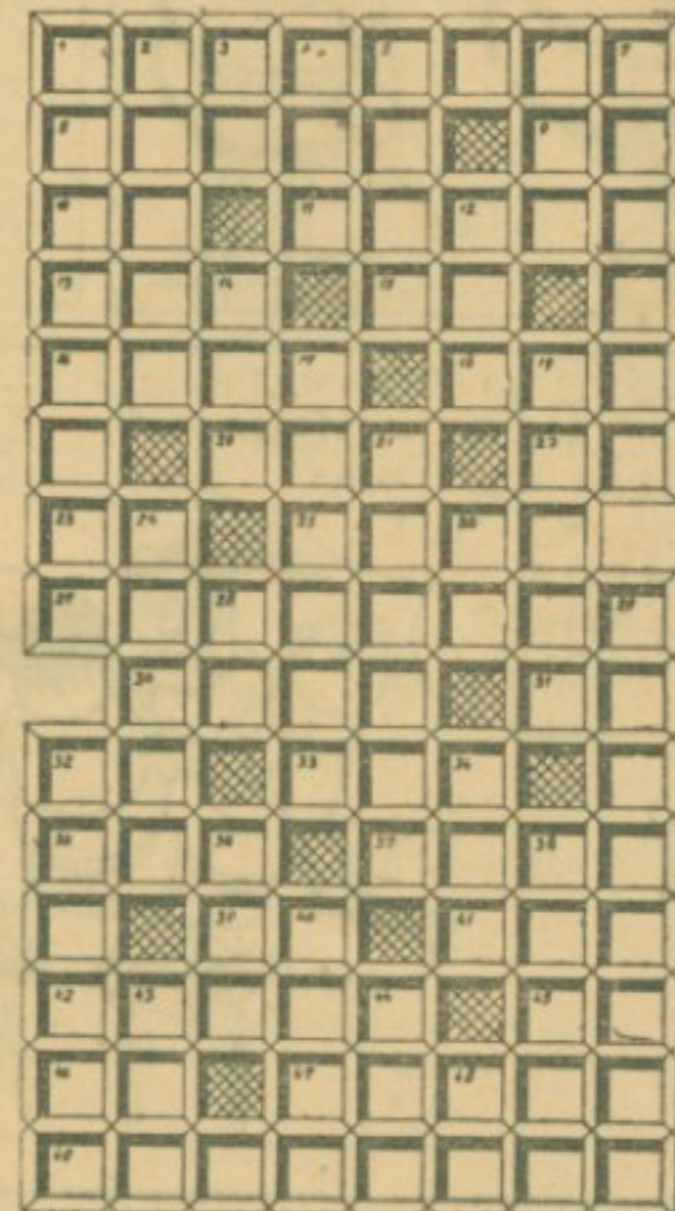

Можете ли да преместите ову тачку у круг, а да се притом не послужите ни гумом ни оловком? То је лако, само се треба сегити. Приближавајте полаганом слику очима и тачка ће се примичати кругу, да најзад „уђе“ у њега.

Водоравно: 1) врста средњовековне лађе; 8) грчка богиња победе; 9) два узастопна слова азбуке; 10) јапанска мера за путеве; 11) град у Турској; 13) аждаја; 15) хемиски знак за иридијум; 16)

слово; 32) иницијали немачке пијанисткиње, жене чувеног композитора; 33) не може да говори; 35) опасна звер; 37) рудник у Истри; 39) река у Азији; 41) монголски поглавица; 42) младич; 45) лична заменица; 46) слово латинице; 47) река у Африци, притока Конга; 49) место у Босни.

Усправно: 1) врста бонбоне; 2) хунски вођа; 3) нота; 4) женско име; 5) сува корита у пустињама Африке; 6) индустријска биљка; 7) лука у Персији; 12) врста папагаја; 14) јудејски владар из X века пре наше ере; 17) супротно од хроничан; 19) наша новчана јединица; 21) руководилац тренинга; 24) индијанско племе; 26) врста першуна; 28) јединица за мерење отпора електричне струје; 29) планина у Босни; 32) амерички тенисер; 34) индустријска биљка; 36) врста рибе; 38) град у Босни; 40) баба; 43) коло; 44) спрат; 48) нота.

РЕШЕЊЕ УКРШТЕНИХ РЕЧИ

Водоравно: 1) во; 3) дика; 5) Венера; 7) реторика; 9) иде; 10) фар; 11) са; 12) ср; 14) Б(орисав) С(танковић); 15) ракија; 18) лето; 19) балада; 21) те; 22) ам; 23) то; 25) оке; 27) бик; 28) „Политика“; 31) навала; 32) Ра.

Усправно: 1) вино; 2) окер; 3) дете; 4) Ариф; 5) ведар; 6) Акаба; 7) рис; 8) арс; 12) скела; 13) ритам; 16) ала; 17) јод; 19) Бекон; 20) Атика; 21) топ; 24) ока; 26) елан; 27) било; 29) ивер; 30) тата.

ДОЖИВЉАЈИ МАЛОГ РАШКА ШАХИСТЕ - НЕСТАШКА

БАЈКА & СЛИКАМА ОД МИЛОРАДА ДОБРИЋА

